

ועלות לפירוש שירי אוגרית

מאט אברהם דב וינגר

א'

בתחלת העמודה זו של הלווח האוגרייתי AB¹⁾ מסופר, שמודיעים ל-א' על מות בנו בעל; מש' 11 ואילך מתואר כיצד יורד אל מעל כסאו ויושב לארץ ונוהג מנוהגי אבילות על בנו. עיקרו של תיאור זה כבר הבינו גינזברג²⁾, וקאסוטו³⁾ הבהיר בו כמה פרטיהם נוספים. אולם הש' 20-22 עדין נשארו סתוםות (אני נותן שורות אלה לפי חלוקת הצלעות של קאסטו [שם], כי חלוקתו בודאי עדיפה כאן על זו של גינזברג):

יחרת (21) בן אפלב

כעומק יתלה (22) במת.

קאסטו תרגם: בן אפלב יהרוש / כבעומק יתלהו עשבים; ואילך הוראת אפלב עדין נשארת סתומה, וגם התרגום במת = עשבים איננו אלא השורה בעומק, כמו גם נסינוו של גינזברג (במת = בינתא [ארמית] = שערות). והנה אותן המלים גופן באות גם במקום אחר בלווחותינו (5-4 i AB). ושם מסופר, שענבת נהגת מהגאי אבילות על מות אחיה בעל; יש שם רק הבדק קטן, היינו שבראש שני הפעלים תלה ויחרת באה שם ת' במקום י' (כאן⁴⁾). ודוקא זה מורה על-כך, שבשם אופן אין להבין גם כאן גם שם אותו גופן (נגד קאסטו שתרגם ריבוי). אדרבה, הדעת נותנת שכן מדובר על נסתור (א' 6), ושם עלי נסתורת (ענבת). שני הפעלים מצד אחד, וכ"פ הדמיון מצד שני קובעים כאן את הסכימה של התקובלות (parallelismus membrorum): אב ג' ב א. ג. ולפיה יש לשער, כי אפלב || במת. אשר ל-במת כבר הזכיר גינזברג במילון שבסוף ספרו (ע' 141) את דעתו של טורטשינר, הסובר שעייר ממשמעותה של המלה העברית ב מה ושל המלה האפדיות bantu (ומן הריבוי bamâte בדור, כי גם כאן אותו השורש) היא: גוּף⁵⁾. לפי הולמה⁶⁾ bantu פירושו: בטן, כרס.

1) הסימנים הם סימני Virolleaud, רק את מספרי העמודות אני כותב בספרות רומיות, ובЛОח V AB אני מסמן את הפקאות באותיות רומיות קטנות — במקומות הגודלות של וידולו. לחולאת הקורא העברי המיעין בהזאה העברית של גינזברג (כתבו אוגרית, רוסלים, תרצ"ו), אני מציג כאן את סימני של גינזברג לעומת סימני וידולו שאשתמש בהם במאמר זה: I = בעל ג'; II = בעל ב'; III = AB ; SS = בעל א'; CID, מכיל ספרו של גינזברג רק את החומר האוגרייתי שנפתח לספרנס עד שנת 1935.

2) ר' כתבי אוגרית, ע' 55.

3) ר' תרבין י"ב (תש"א), ע' 178 ואילך.

4) במקומות לנו בא שם כס גן, אבל שינוי זה אין לי עניין להבנת הקטע; על שינויים כאלה השווה Fr. Rosenthal, Orientalia N. S. 8 (1939), p. 233.

5) ר' טורטשינר, ידיעות א', חוברת ג' (תשורי תרצ"ד), ע' 12-18. אינני דין כאן על הhoraeות האפדיות של bantu, כי הן אינן יכולות להכריע בענייננו. כאן علينا לבחש את הhoraeות הבאות בחשבון לפי המקורות האוגרייטיים עצמן, ועל זה עיין בפניהם להלן.

6) H. Holma, Die Namen der Körperteile im Assyrisch-Babylonischen (Annales Acad. Scient. Fenn., Ser. B., Tom. VII, 1), Helsinki, 1911, Ss. 55-57

מתוך המוקומות שביהם באה במת בלוחות אוגריית⁷) נראת ביותר شبשפה זו פירוש המלה הוא: גב או כתף או צוואר. מכל מקום יש כאן חלק מחלקי הגוף, ואם נחשפ' זה את פירוש אפלב המקビיה, הרי ברור שגם זו צריכה להורות על חלק מחלקי הגוף. נראה לי, כי יש כאן בעצם שתי מליים (הכתובות יחד, בלי יתר מפרידה ביניהן), כפי הרגיל במליים קצורות בלוחות אוגריים): אף לְבָב, זיא פְּנִימֵי-לְבָב, כי אף אוגריתית פירושה פנים. פני הלְבָב הריהו ביטוי צירוי בהוראת חַזָּה, כשם שם גם בשון המקרא אנו מוצאים לוחות אף בהוראה זו (כגון: כתוב על לוח לבר⁸ = בעיקר: על חזקה).

לפי זה יש אפוא לתרגם:

יחרוש כמו גן את חזקה.

קעמק יתלוש את חזקה⁹.

ב'

בעמודות v—vi של הלוח האוגרייתי AB II, שבהן מסופר על בניין היכלו של בעל בידי הרשות האוגריתי, כת-רו-חַסָּס, חוזר בעל פעמיים על פקודתו המוחלטת, לְבָב ייפתחו חַזָּונֹת בְּבָנִין. קאסוטו¹⁰) עמד על כך שפקודתו זו של בעל יסודה באמונה טפלה, שלפיה חודר מ.ת. אלהי המות (יריבו של בעל במחוזר העיליות האוגרייתי). דרך החזונות אל החדרים, כדי להרוג את בני הבית. אל תפיסה זו קשור קאסוטו את לשון הפסוק בירמי ט, כ': כי עליה מות בחלוניו/בא בארמנותינו // להכricht עולל מהווים / בחורים מרוחבות. לפי זה אנו מבינים, כי הביטוי עליה מות בחלוניינו איננו אלא מלייצה, המיסודה על האמונה הטפלה הנ"ל. ואולם עדין אין פטוק זה ברור כל דברו, ומטעוררות בו קושיות נוספת: מצד הצורה: הפסוק בניו לפי משקל מדויק של קינה, דהינו פעמים שתי צלעות. שהראשונה מהן מכילה שלוש פעימות והשנייה שתיים. בשתי הצלעות האחרונות האחרונות יש גם תקובלות שלמה; ומה אין איפוא הקבלה מתאימה בין בחלוניינו לבין בארמנותינו? מצד הצלען: בצלע הראשונה יש לפרש לפי הnl: בחלוניינו = דרך חלוניינו; מצד נפרש בהתאם לכך את הביטוי שבראש בארמנותינו ולבסוף ובעיקר מצד התוכן: הנביא מדבר כאן על הסכנה הקרובה לבוא על האומה; ומה הוא מזכיר דווקא את ארמנותינו, את בנייניהם המפוארים של אנשי המעם העליון באומה? ככל אין מות עשו את מלאכתו האכזרית באהלי העניים ובארמנות העשירים כאחד, לְבָב הפליה?

7) ר' גינזברג, במלון שבtopic כתבי אוגרית, ערך במתה; והשווה עוד דרכ' משל: V

.b 12

(8) מש' ג', ג'.

9) או: את הכתף, או: את הצוואר, כי — כאמור — אין במקורות האוגריות מושם הכרעה בטוחה בין הוראות אלה. — אפלב רבעת באות כאן בלי כינוי-קנין, ואילו בהחלה תיאור-האבל אנו מוצאים: לראהה (לראשה, ש' 15), לקדזהה (ש' 16), וגם אח'כ ש' 20: שרעה (שערו). לעומת זאת לאים לחם ודקו (=לתקיים וזקן, ש' 19) בלי כינוי-קנין, וכך רגיל הדבר באוגריתית בקשר עם הלק גוף שניים, בעיקר בביטויים קבועים, כגון: יתנו פנס (=יתן פנים, זיא פני), בהוראת: יפְּנֵה (והשווה עוד D, 34-35 i I (פְּנֵה פָּתָח בְּמַוְתָּב [פְּלָה] / פְּנֵם בְּמַוְתָּב [פְּלָה]), וכן 13-12, BH i.

10) ראשונה ברבעון Orientalia N. S. 7 (1938), pp. 285 ss. ואח'כ בתרבץ יג (תש"ב),

קאסוטו והחוקרים שהסכימו לפירשו זה(11) כנראה לא שמו לב לחשיבות אלה, ולא ניסו לפרטן. הבה נחזר ונעיין באותם הקטניים האוגרייטיים עצם, שלפייהן פירש קאסוטו את הצלע הראשונה של פסוקנו. והנה זה נוסח השיחה בין כתה ר' ותפס ובעל בעניין הנ"ל:

ויען כתרא-וחסס:
שמע, אלאין בעל
בין, רוכב הערכות;
אך אשית ארובה בבתים,
חלון בקרוב ההיכלות".—
ויען אלאין בעל:
אל תשת ארובה בבתים,
חלון בקרוב ההיכלות".

ותרגומו:

.(II AB, v 120—127)

ויען כתר וחסס
שמע לאלאין בעל
בן לרכב ערתת
בל אשת ארכת בכח[חתם]
חלן בקרוב הכלם
ויען אלאין בעל
אל תשת ארכת בכח[חתם]
[חלן] בקרוב הכלם

שיחה זו חזרת ונשנית בשינויים קלים ב-9—1, II, ובשני המקבימות גם יחד(12) יש הקבלה קבועה בין ארכת לבן החלן. ידועים הקשרים הסוגנוגיים החזקים בין שירי אוגרית לברן המקרא, וביניהם נועד מקום חשוב לזוגות קבועים של מילים מקבילות(13). קשרים סוגנוגיים כאלה נמצאים במקרא גם בפסוקים שאין בהם תחפשות אליליות כלשהן, וכך גם במקומות שיש לפנינו רמז ברור לאמונה אלילית כנענית אין עליינו לחפש גם את המطبع הסוגנוגית המסורתית? ובאמת, בעורת תיקון ק' שאין בו כל קשי מבחינה פאליאוגראפית, נוכל למצוא את המطبع הסוגנוגית הטמונה כאן. במקומות בארכנותינו יש פשטוט לגורוס בארכונtiny. באופן זה יש לנו הקבלה שלמה וברורה, ובטלות גם הקושיות מצד התוכן והלשון שעוררנו ליעיל: לא מדובר כאן בכל עלי ארמנותיהם של העשירים, והבייה' בראש בארבותינו (כך!) מתפרשת במשמעות דרך — ממש כמו בית של בחלוניינו.

עלינו עוד לנחות לקבוע את סיבת שיוני-הגרירה מן בארכנותינו אל בארכנותינו. יש לשער, שמליצה זו, אשר מקורה ומשמעותה הובנו עוד בדורו של ירמיהו הנביא, נשתחחה ונעטמה בזיכרון האומה אחרי הקרע ההיסטורי הגדול של גאות בבב'. סופר מאוחר, בן תקופת הבית השני, לא יכול כנראה להבין, מה פירושה של המליצה עליה מות בחלונינו, ובודאי התקשה במליה הנדרה ארבה שבצלע השניה, וכחtab במקומה — אם בכוונה, אם בהיחס-הදעת — מליה פשטוטה וידועה: ארמון, מליה שרצת לראות בה אוֹלִי רמז-מה לארכמוני-המלוכה. ואין להתפוא כל ערך, שסופר זה לא

(11) ר' באחרונה, *Archaeology and the Religion of Israel*, Baltimore, 1942, p. 198, n. 45.

(12) וגם בשיחה שלישית (18) II AB, vii 17-18; שם 25—26, שבה מסכימים בעל סוף-סוף לפתחה הארובה (ו) החלון. על שיחה זו ר' להלן, קטע ג'.

(13) על קשרים ספרותיים-סוגנוגיים בין שירי אוגרית והספרות המקראית השווה מאמרו של קאסוטו, *ספרות מקראית וספרות כנענית*, תרבית יג' (תש"ב), ע' 197—212; יד' (תש"ג), ע' 1—10; ועל זוגות קבועים של מילים מקבילות — שם, ע' 1—8.

הבין את תכנה המקורי של מיליצתנו, כי הרי אף אנחנו לא ידענו, למה עוללה המוות דוקא בחלוון—עד שנתגלו כתבי אוגרית, וגילו לנו את הסוד⁽¹³⁾).

ג'

בהתחלת העמודה viii שבוח האוגריתי AB II השורות קטועות, ואין להבין בבירור מה היה פכןן. אולי ש' 14 מקדימה את דבריו של בעל, ובש' 15–20
באים דבריו:

- (14) ... ויען, אלאיין
- (15) בעל, אשתחם, כתרבן
- (16) ים, כהה, בנים, עדת
- (17) יפתחה, חלן, בכחתם
- (18) ארבת, בקרוב[(.)ה]כל
- (19) ס, יפתחה, בדקה, ערפת
- (20) על-[פ-?]. כהר, וחמס
- (21) צחק, כהר וחמס
- (22) ישוא[ן][ה], וויחח
וכו.

עיקר תכונם של דברי בעל הוא בש' 17–18: יפתח חלוון בכתמים / ארובה בקרוב הילאות, אחרי סילובים רבים מסכימים אפוא בעל לפתיחה החלוון, כפי מה שדרש ממנו (או יעץ לו) כתר-דו-חותס כמה פעמים⁽¹⁴⁾. אולי ראשית דבריו בעל (ש' 16–15), נשרה עדין סתומה, ורק המלה אשתחם כבר הבין יפה את עיקר פכה וירודו⁽¹⁵⁾, שפירש: אֲשִׁתְמָם. הוואיל והפוועל שת (=שנית) בא לעיל בלוח כל המקומות ש-כתר-דו-חותס מדבר בהם על פתיחה החלוון, קרוב לשער, שהוא הבא אף כאן: אולי כנראה משמשת המים (בסוף אשתחם) להטמה⁽¹⁶⁾ (*energeticus*). ואיננה כינוי-הפוועל הנסתירם; כי צורתו של כינוי זה היא – הם באוגריתית, ולא –ם בלבד. גינזברג⁽¹⁷⁾ לא תרגם שתי שורות אלה במילואן, ורק ציין שם של האל כהר (הוא: כתראוחס) בא כאן פעמיים. אחרי דברי בעל מתחילה כתר-דו-חותס לדבר (ר' לעיל, מש' 21 ו-17). ומכאן ברור שהחזרה כתר... כתר בש' 15–16 הריהי פניה אל כתר-דו-חותס. לפyi המבנה הרגי של הכתמים בשירי אוגרית יש לשער, כי בפניהם כתר שב' 16 מתחילה צלע חדשה, ואם נחلك כך:

(13) עי' להלן העירה 32. (14) ר' לעיל, קטע ב'.

(15) ר' 154. Viroolleaud, *Syria* XIII (1932), p. 154. איני רואה צורך לפרט כאן את פירושו ולהתווכח אותו, וכן עם פירושי אני (ר' להלן) יתקבל על הרעת, הרי פירושיהם הללו סתומים הם מאוד, ואם פירושי אני (ר' להלן) יתקבל על הרעת, הרי פירושיהם של הנ"ל בטלים מaliasם. (16) אחת האפשרויות להבנת המים בסוף פעלים היא, לראות בה טימן לזרק החטעה *modus anna*, בהתקבל אל amma,-am – באכדיית, -an –anna בערבית. על עניין זה ר' ידיעות י' (תש'ג).

עמ' 54–62, ובמיוחד ע' 56 – את צורת דרך דרך החטעה אתרגם להלן בעיתיד המארך העברי (אשיטה), שאע' בו יש משום החטעה.

(17) ר' כתבי אוגרית, ע' 39 – מקום; שם לב לכך, שבוחוץ' גינזברג יש טעות בטימון מספרי השורות בעמודה זו.

אשחתם כתר בנים

כתר בנים עדת

כפי אוז ימחבר ל'נו, שיש ל'מצוֹא הקבלה בין בנים לבין בנים עדת, הויאל' ו-בן ו-בנָם מתאימים ל'גמְרי זה ל'זה (מלבד המים בסוף בנים; ועל זה ר' להלן). וכךורה אפשר ל'הבין ים בשני אופנים: א) ים, ב') ים, כי ים באה בשתי הHorאות האלה במקומות שונים בלוחותינו. ואשר ל'עדת, אפשר ל'חושב על שפע של אפשריות לפי הHorאות הרבות והשונות של השרשים האשיים עד, עד, עדד, ועד או אפילו עדן, עדת בלשונות השמיות השונות. קשה ל'התר, שההקבלה אל ים (ים או יום) בלביד יש בה כדי ל'הכריע בין השפע הרך של האפישיות האלה. אכן מאחר שיש ל'נו קשיי מסורת ספרותית-סגנוןית בין שירי אוגרית ל'בין ל'שון המקרא⁽¹⁸⁾, נוכל ל'העוזר בבדיקה זוגות קבועים של מללים מקבילות בתנ"ך. עיון קל בكونורדנציה מקראית יראה לנו שאין במקרא הקבלה קבועה כלשהי אל ים. שתתאים באיזה אופן ל'עדת של'נו כאן, ואילו יום בא ל'פחות שש פעמים במקרא בהקבלה אל עת⁽¹⁹⁾. ואם גם הדעה הרווחת גוזרת את עת מן בקען, בענין הענטה, בהשמטה הנזון בדריך הידמות (assimilatio): *עתנה < עת⁽²⁰⁾, הרי אפשר ל'גוזר: *עדת < עת, כפי שכבר חשבו אחרים⁽²¹⁾. ובאמת, האורה *עדת יוכלה ל' להיות שם עצם מהשורש י-ע-ד (ועוד⁽²²⁾), מואתו שורש עצמו שממנו נגזרת המלה העברית מועד הנרדפת ל-ע-ת, ושאליה קשורה כנראה גם המלה הארמית ערך⁽²³⁾ שהוראתה אף היא: עת. ל'פי כל זה מסתבר, ש-עדת (ש', 16) אינה אלא הצורה האוגריתית, המקורית יותר, של המלה העברית עת, והיא נגזרת מהשורש י-ע-ד (*ו-ע-ד), כשם שהוא מוצאים באוגריתית קרת משורש י-ק-ר, שנות משורש י-ש-ן⁽²⁴⁾, וככזו בהם.

ההקבלה ים || עדת מזדהית אפוא עם ההקבלה יום || עת בלבון המקרא, ויש לנו כאן זוג נוסף של מללים מקבילות שהוא משותף למקרא ולשירי אוגרית. הוראת שתי המלים יום ו-עת קרובה מאוד, וכך מסתבר גם מתחום ההקבלה במקרא: יום אידיים || עת פקדתם⁽²⁵⁾. ואם עוד נשים ל'כך ש-עת באה לא רק בעברית של ל'שון המשנה אלא גם בעברית - מקראית בהוראת יממה, יום ול'שנה בביבטוי מעת עד עת⁽²⁶⁾ והודומים לו - כפי שהכיר זאת ב. יעקוב⁽²⁷⁾, כי אז תובן לנו יפה קביעות שימוש בתקבולה.

(18) ר', לעיל, הערת, 13.

(19) רשות לפני אמת הפסוקים האלה: ירמ' מ"ו, ב"א: ב', ב"ז; ב' ל"א: יחזק' ז, ז; ז', י"ב; ל', ג'.

(20) ר' GB¹⁷, S. 628 b.

(21) ר' – דרך משל – את הדעות אצל Levy, *Nhbr. u. chald. Wb.* III, S. 712 ו-השוואה

Bauer-Leander, *Schwally, ThLZ* 24 (1899), Sp. 357. ואין ב-*Grammatik des Biblisch-Aramäischen Histor. Gramm. d. hebr. Spr.*, S. 450 j. שליהם,

.Bauer-Leander *Hist. Gramm.*, *ibid.* ר' (22 S. 196z"

Bauer-Leander, *Gr. d. Brockelmann, Lex. Syr.*², p. 511a. כן (23

B.-A., *ibid.*

(24) קרת: 3 SS; ור' בפירשו של גינזברג למקומם זה (כתב אוגרית, ע' 78). שנות: I K 33

(25) ירמ' מ"ה כ"א: והשוה ירמ' נ', כ"ז; ב' ל"א. (26) יחזק' ד, י-י"א.

B. Jacob, *ZAW* 18 (1898), Ss. 289 fol. ר' (27

נראה כי, כי בן (ש' 15) איננה אלא מלה-היחס העבריית בן הבא ביוונה ד' י' שבסילילה היה וכודיללה אבר⁽²⁸⁾. בן (ש' 16) היא צורה מוארכת של אותה מלה-יחס, עם מי"מ בסופה⁽²⁹⁾. בן ים ורבנן עדת פירושם לפי זה: בן-יומם, בן עת יוממה, ובווראה מושאלת: תיכף ומיד, בלא דיחוי. בעל, מכיוון שהחלה לפתח את החלון ביבתו, רוצה שפוקדתו זו תוצאה לפועל בלא דיחוי, תיכף ומיד, ולכך הוא פונה בהתרגשות אל כת-הוחסס, ואומר לו:

אֲשִׁתָּה⁽³⁰⁾, כתר, בן-עט (=תיכף ומיד).

כתרו! בן-עט (=בלי דיחוי)

יפתח חלון בבטים

אֲרֵבָה בְּקָרֶב הַחִילּוֹת...

באופן זה מובן קשר הדברים; ואגב פירוש הקטע האוגריתי הסתום יכולנו גם עודות חדשנית לאטימולוגיה של מלה עברית שכיחה וחושבה כ"ע"ת⁽³¹⁾. וכן גם דוגמה נוספת של מסורת סגנוןית אחידה בין שירי אוגרית ובין המקרא⁽³²⁾.

(28) טורטשיגר הראה בזדק [ZDMG 66 (1912), S. 390] כי בן זו יש לראות בה מלית עצמאית, ולא נסמך על גן (Sohn). באוגריית בא בין פעמים רבות בהרואת גן, אבל אין אנו יכולים לדעת, האם היה הבדל במבטא בין בו = בין בין בנו – גן – (כאן). אשר לשתי המלים עבריות בין ובן אני גותה לשער, שתיהן אין אלא מבטאים (דיאלקטים?) שונים של אותה מלית שמית קדומה: bayn(a) *bayn*. בהברה בלתי-מוסעתה הפך הדiphong ay בכל הדיאלקטים הכלנניים Z. S. Harris, *Development of Canaanite Dialects*, New Haven, 1939, pp. 29 foll. חנועה פשוטה ולפי הניקוד בעברית יש לשער שהוא הפך ל-ê (השוואה כי המלים בן ויזאת מכלול זה, ובו היה התחלין: ay > i). כשם שגם באכדים הפך ay בדרך כלל ל-î (השוואה זכרון, ערך א. דליץשך, *Ass. Gramm.*, § 40 b.). מליות כאלה עובדות לפחות לפעמים דרך חיליכים פונטיים מסוימים משליהם, ודר' מ. ברפאמן העירני בטבו על דוגמה נוספת זו: המלים העברית הארכישראלית (קייף) ויזאת מהכלול בדיאלקט זה, כי המונומונוגניזציה היתה צריכה להיות אכן ay ê (לא ay < i).

(29) מ"ם זו – של מבטאה אין לנו כל ידיעה – הייתה – בהתאם לאדרונביבאלית, כמו שהראיתי בידיעות י' (ר' לעיל, העירה 16), שרוב המימי"ם הסופיות הריהן סימן לאדרונביב. במקרים כגון בן, וכן, כמו אין מ"ם זו משנה כלל את התוכן והיא מתווספת לנראה מטעמים מטריים וסגוניים. "מ"ם החיווק" (במובן שישעירו ג'ינזברג ואחרים) נמצאת לכל היותר אובי בסוף צורות פועל (ור' גם לעיל, העירה 16), אבל אין מ"ם זו באה לשם "חויק" בסוף שמות; שם יש לה תפkidim אחרים. (ור' בידיעות שם).

(30) עיין לעיל, סוף העירה 16.

(31) Ginsberg, *Orientalia N. S.* VII (1938), p. 9 פירש את הביטויים ענת... פעלמה ענת פדר (ר') שבקטעים הסתוםים מאריך ID 161-162, I ID 154 (והשוואה ID 167-168): מעקף (I) מעקף (II) עתת ודר (ר'). הויאל ואין המשך ברור שם כלל וכלל, אין להכריע לגבי פירוש המלים הנ"ל: אל אם הדברים נכונים, כי אז יש לנו כאן עדות על מקורה של "עתקה" העברית. במרקחה זה היה עלינו להבדיל בין עתקה > ענת (וכן: בען, עטנק) מצד אחד, ובין עת > עדות מצד שני. על הבדל כזה מורה אובי גם השינוי בתנעות: "עתקה" לעומת עטנק, עתות וכו'.

(32) הצעת-התיקון בארכותינו (ר' לעיל, קטע ב') במחודה לי עוד בסתיו שנת 1942, וכבר אז סיפורתי אותה לפروف' קאסוטו. אחרי כתיבת מאמריו והරאה לי ד"ר פולצקי תריס ממארתו של בגין-זרברג שננדפס בברבעון JBL כרך 62 (1943), עי' 112 ואילך (הרביעון עצמו איינו מגיע לירושלים מאוחר 1941 – בגל קשיים שהמלחמה גורמתם), ובו ריאתי שגם גינזברג השתמש בהקבלה האוגרייתית לשם תיקון הגירסת בפסוק ר'ם, ס' כ' וגמ הוא תיקן במנוי. ארגם הנימוקים, שלפיהם הוא מגיע לידי מסקנה זו, ושונאים הם במקצת מנימוקי אני: בכל אופן שמח אני ששנינו הגיענו ליריית מסקנה באופן עצמאי, והנרי רואה בזה גם משום חזוק לכוונתו. – הוספה בשעת תיקון ההגופה (7.6.44).